

AANBEVELINGEN OM MET IBA'S TOT EEN GOED ZUIVERINGSRESULTAAT TE KOMEN

Vlario Werkgroep 4 en VVSG

Hoewel IBA's technisch volwaardige alternatieven kunnen zijn in het buitengebied, hebben ze vaak een veel te laag rendement omdat men voor een minderwaardige installatie kiest of omdat het beheer niet correct wordt uitgevoerd.

Deze installaties staan niet op openbaar domein en kunnen dus niet zomaar gecontroleerd worden door de overheid of haar aangestelde.

IBA's waarvan de aankoop en het beheer aan de burgers wordt overgelaten werken in vele gevallen na verloop van tijd nog nauwelijks. Dat heeft twee grote oorzaken. Ten eerste zijn de aangekochte IBA's technisch vaak van bedenkelijke kwaliteit. Ten tweede worden ze door de eigenaars niet of bijzonder slecht beheerd (bv. omdat de burgers niet weten wat doen bij een storing, omdat er geen foutdetectie is, omdat ze de installatie niet afgesteld krijgen of omdat ze eenvoudigweg de prize uittrekken). Dit leidt ertoe dat het afvalwater er gewoon ongezuiverd doorheen stroomt.

Dat brengt mee dat maar voor IBA's mag gekozen worden als ze technisch van goede kwaliteit zijn (BENOR-gekeurd), als een correct beheer kan gegarandeerd worden en als gravitaire of drukriolen te duur zijn of om stedenbouwkundige, ecologische of bouwkundige redenen geen optie zijn.

Het is dus absoluut noodzakelijk dat de gemeenten en intercommunale rioolbeheerders (ic's) zich realiseren dat de keuze tussen IBA of riolering mede bepaald wordt door de kwaliteitsgaranties, ook op langere termijn.

Bovendien is er het gelijkheidsprincipe in openbare dienstverlening. Je levert een gelijke dienst voor alle inwoners. Een afgelegen woning betaalt evenveel voor zijn vuilniszak als een woning in het centrum. Dezelfde redenering kan je doortrekken voor de afvoer en sanering van huishoudelijk afvalwater. Inwoners met een riolering voor deur betalen daarvoor de gemeentelijke saneringsbijdrage. Die bedraagt maximaal 1,06 euro per m³ drinkwater die ze verbruiken. Een gemiddeld gezin zal dan jaarlijks ongeveer 100 euro saneringsbijdrage betalen. Om een IBA goed te doen zuiveren zouden ze al vlug 400 tot 700 euro per jaar moeten neertellen. Gemeenten en/of intercommunale rioolbeheerders die een gelijke dienst willen leveren aan al hun inwoners kopen en beheren zelf die IBA's. De inwoners betalen daarvoor dan wel de saneringsbijdrage op de drinkwaterfactuur en eventueel een belasting voor de aankoop van de IBA. Iedere gemeente beslist zelf over de hoogte van die belasting.

1. De verschillende stappen in de "IBA-keten"

Opdat een IBA goed zou werken moeten alle schakels in het proces van aankoop tot controle van het effluent van de IBA, kwaliteitsvol gebeuren. Je kan dit proces opsplitsen in 5 schakels:

- Aankoop van de IBA
- Plaatsing en opstart van de IBA
- Gebruik van de IBA (lozing van afvalwater op de IBA = productie van influent)
- Onderhoud van de IBA (biologisch, inclusief ruimen van het slib en mechanisch)
- Controle (met analyse van het effluent als meest sluitende controle)

2. Eerste vereiste: koop een kwaliteitsvolle IBA

Om de goede werking van de IBA's te garanderen is een eerste vereiste het beschikken over een kwaliteitsvolle installatie die aan een aantal technische vereisten voldoet. Bij voorkeur BENOR-gekeurd of gelijkwaardig, aangevuld met een foutdetectiesysteem.

3. Tweede vereiste: een goed beheer

Het "beheer" van een IBA kan je opsplitsen in de plaatsing en opstart, de lozing van het influent, het onderhoud en de controle van het effluent.

Een correcte plaatsing (stabiel, waterpas, influent aangesloten op ingang, effluent op uitgang, ...) en opstart van de IBA is cruciaal. Op dit moment gebeurt dit dikwijls door niet gespecialiseerde aannemers in het kader van de algemene bouwwerken of door de burger zelf.

Een andere mogelijkheid is dat gespecialiseerde technici die opgeleid werden door de producent van de IBA het systeem plaatsen en opstarten. Eduotec voorziet een opleiding voor IBA-installateurs.

Plaatsing en opstart door opgeleide technici geeft meer kans op een kwaliteitsvolle uitvoering.

De burger bepaalt de samenstelling van het influent. Hij moet hierover duidelijke informatie krijgen van de leverancier van het systeem of van de overheid.

Een IBA wordt nu dikwijls beschouwd als een septische put. Je steekt hem onder de grond en kijkt er verder zo weinig mogelijk naar om. Nochtans moeten de mechanische onderdelen opgevolgd en onderhouden worden. Ook het biologisch deel van een IBA vergt onderhoud (ruimen slib, toevoegen nutriënten, maaien riet, ...). Je kan hiervoor een omnium onderhoudscontract afsluiten. Hierin is het vervangen van defecte mechanische onderdelen inbegrepen. Voor het ruimen van slib moet men meestal bijbetalen.

Analyse van het effluent is de meest sluitende controle die dan ook aangeeft of de voorgaande stappen in het IBA-proces naar behoren werden uitgevoerd.

4. Scenario's voor de aankoop en het beheer van IBA's

Voor de financiering van de aankoop, de plaatsing, de opstart, het onderhoud van de IBA en de controle van het effluent zijn verschillende scenario's mogelijk naargelang de financiële mogelijkheden van de gemeente of intercommunale rioolbeheerder (ic). Voor de praktische uitvoering kan er een groot verschil ontstaan tussen de bestaande IBA's (waarvan de kwaliteit nu erg varieert) en de nieuwe IBA's die nog moeten geïnstalleerd worden.

In alle scenario's levert de burger de elektriciteit voor de IBA.

4.1 Nieuwe IBA's

4.1.1 Ideaal scenario

De gemeente of intercommunale rioolbeheerder organiseert en betaalt een collectieve aankoop en beheer van de IBA. Dat start met een aanbesteding voor de levering, plaatsing, opstart en onderhoud van BENOR-gekeurde IBA's. Controle van het effluent kan na de opstart en eventueel na ieder onderhoud door de respectievelijke firma's. Daarnaast controleert de gemeente of ic zelf de goede werking van de IBA's door analyse van het effluent. Staalname kan door een ambtenaar of kan evenals de analyse uitbesteed worden aan een labo.

De burgers dienen wél de saneringsbijdrage te betalen omdat de gemeente of intercommunale ook in hun waterzuivering investeert. De gemeente of intercommunale kan ook nog een belasting heffen voor de aankoop van de IBA en de subsidie van de Vlaamse overheid is voor de gemeente of intercommunale.

Een eerste groot voordeel van deze manier van werken is dat de gemeente of ic al haar burgers een zelfde dienst biedt: de sanering van hun afvalwater.

Bovendien zal de gemeente of ic moeten toezien op een beperkt aantal soorten systemen en hiervoor een overzichtelijk aantal aanspreekpunten hebben.

De toegang tot de IBA op het privé-domein van de burger kan je als overheid makkelijker regelen omdat jij volledig instaat voor het systeem.

Bij de controle van het effluent houdt de gemeente of ic toezicht op en overlegt met de opdrachthoudende firma die de IBA plaats, opstart en/of onderhoud.

4.1.2 Goedkopere alternatieven

Wenst de gemeente of ic minder te investeren dan dient ze *eerst en vooral* het beheer geheel of gedeeltelijk te financieren. De gemeente of intercommunale investeert bijvoorbeeld per huis evenveel in individuele waterzuivering als dat er voor andere woningen in riolering geïnvesteerd wordt. Een degelijk omnium onderhoudscontract zou ongeveer 180 euro per jaar kosten.

Merk ook op: gemeenten of ic's zouden elk jaar 2% van de nieuwwaarde van hun rioleringsnet moeten investeren. Dat kost afhankelijk van de gemeente 150 - 250 euro per woning. De gemeente of ic investeert in dit scenario voor waterzuivering evenveel voor elk van haar inwoners.

Een subsidie voor de aankoop van een kwaliteitsvolle IBA en een jaarlijks terugkerende subsidie voor een omnium onderhoudscontract bij een erkende firma is een ander scenario.

Er zijn verschillende nadelen verbonden aan scenario's waarin bepaalde of zelfs alle stappen uit de IBA-keten worden overgelaten aan de burger

Het heffen van de saneringsbijdrage is moeilijker te motiveren..

De gemeente of ic biedt niet meer dezelfde dienst aan al haar burgers.

De gemeente of ic zal moeten toezien op een groot aantal verschillende systemen en zal bij de controle veel verschillende aanspreekpunten hebben.

De toegang tot de IBA op het privé-domein van de burger regelen zal minder evident zijn

Bij de controle van de IBA's controleert de gemeente of ic meer rechtstreeks de burger en minder de opdrachthoudende firma.

Bij burgers die niet gemotiveerd zijn om het systeem op te volgen, kan de gemeente of ic vlugger slechte analyseresultaten van het effluent verwachten en zal er meer tijd in controle en handhaving kruipen.

De gemeente of ic zal minder kosten hebben. Daarentegen biedt een collectieve aanbesteding meer kans op scherpere prijzen.

4.2 Bestaande IBA's

Collectief beheer is minder eenvoudig als het om bestaande IBA's gaat. Toch zijn er ook hier twee mogelijkheden om betere resultaten te bereiken dan vandaag.

4.2.1 Inventarisatie en gegroepeerd beheer

De bestaande IBA's worden grondig geïnventariseerd en hun beheer wordt eventueel in groepen (per type IBA) aanbesteed door de overheid en collectief uitgevoerd.

4.2.2 Beheer door erkend installateur als voorwaarde voor subsidie

De eigenaars van de IBA's ontvangen een consistente toelage wanneer zij het beheer van hun IBA toevertrouwen aan een terzake erkende installateur.